

Din grupul economiștilor care au declarat război imposturii în mediul academic din România, tara unde premianți de Nobel nu au loc în Universități. Sebastian Buhai, cercetător român la Stockholm: “Vorbim de o lume paralelă, asta e șocant!”

Kristina Reștea

Au pornit din România și acum au ajuns nu doar să studieze, ci și să producă cercetări și să predea la universități de prima ligă: MIT, Stanford, Columbia, Stockholm University, Paris – Sorbona, NYU, ca să numim doar câteva. Este vorba despre economiști și cercetători români din diaspora, care, cel puțin o dată pe an, vin în România să își prezinte munca, la o conferință ajunsă anul acesta la a 4-a ediție – ERMAS, unde, luna trecută, li s-a alăturat și laureatul de Nobel [Eric Maskin](#). Întrebați la edițiile precedente despre cum percep acum sistemul românesc, văzut prin prisma experienței „de afară”, tinerii cercetători români spuneau, aproape invariabil, că aici se încurajează maculatura în cercetare și publicarea în reviste anonime, în defavoarea cercetării adevărate. O lume paralelă, despre care se știa. În 2016, concluziile s-au și pus pe hârtie, când a apărut un

studiu al unui grup format din cercetători care participă și la organizarea ERMAS: **„The Rise for Academic Integrity in Romanian (Domestic) Economic Sciences”**. Studiul aducea câteva concluzii izbitoare despre starea cercetării și a învățământului economic din România. Și din toate concluziile, una a și făcut atunci mare vâlvă, aici, dar și în afară: criteriile din sistemul românesc pot fi atât de absurde încât premianți de Nobel nu ar avea loc să predea aici.

La ediția care a avut loc luna trecută la Cluj, Actualdecluj.ro l-a invitat la o discuție pe unul dintre autorii studiului și inițiator de ERMAS, Sebastian Buhai, de la Stockholm University. Despre cercetare aici și în afară, despre sistemul „bolnav”, despre mediul academic care dă sute de „economisti” și un domeniu de care depinde starea economică a unei țări și despre lupta abia începută de o mână de oameni.

Studiul

Autorii studiului au analizat criteriile din România și CV-urile unor laureați ai premiului Nobel pentru Economie, dar și ale câștigătorilor de medalii John Bates Clark și Yrjö Jahnsson. Iar concluziile lor arătau că economiști recompensați cu cele mai înalte distincții mondiale din domeniu nu ar întruni standardele minimale cerute în România pentru a accede la gradul de profesor universitar. În schimb, cei mai mulți dintre profesorii români nu fac față standardelor internaționale de universități de Top 500. Puteți consulta studiul integral [AICI](#). De altfel, chiar cei din sistem admit că există probleme și vorbesc despre susținerea unor „paradigme noi”. Să spunem, de exemplu, că în deschiderea conferinței ERMAS din 2017, Daniel David, prorector UBB responsabil cu cercetarea, le-a lansat un îndemn economiștilor din diaspora și celor străini. Din formularea sa ceva mai diplomată transpărea că în lupta paradigmelor, între cea clasică și inovație, în România pare să fi câștigat, deocamdată, cea clasică. Asta înseamnă că nu suntem la nivelul a ceea ce se întâmplă în cercetare în Europa și în lume. David a amintit chiar că în România laureații de Nobel nu pot fi coordonatori de doctorate. “Sunt și unii care încearcă să vină cu o paradigmă nouă, iar ERMAS e un susținător pentru o astfel de schimbare. Contăm pe prezența voastră”, a transmis Daniel David la deschiderea conferințelor ERMAS de 2017, în sala plină cu economiști.

Cei nouă economiști, dintre care și unii din sistemul autohton, care au semnat studiul: Sebastian Buhai (Stockholm University), Andreea Halunga (Bath), Florin Bîlbîie (Sorbona), Virgiliu Midrigan (NYU), Cristian Pop-Elecheș (Columbia), Marcel Voia (Carleton), Zsolt Sándor (Sapientia Miercurea Ciuc), Gheorghe Silaghi și Marius Litan (UBB Cluj-Napoca). De menționat că Gheorghe Cosmin Silaghi era și membru în Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și

Certificatelor Universitare (CNATDCU).

Actualdecluj.ro: Despre această lume paralelă a cercetării românești din economie se vorbea de ceva vreme. Cum v-ați apucat de acest studiu?

Sebastian Buhai: Aveam discuții cu colegi de aici, din Economie, colegi care s-au întors din afară, deci au văzut cum se face un doctorat acolo: ce se cere, cât de ridicat e nivelul, cum la finalul unui doctorat trebuie să ai niște articole publicabile. Când s-au întors aici au văzut că li se cere prostituție. Ca să ai acces în sistem, asta trebuie să faci. Am zis că trebuie să scriem despre asta

Ce înseamnă prostituție în cercetare?

Sistemul a creat niște reguli. Dar, de fapt, e vorba tot de oameni, fiindcă sistemul e alcătuit din oameni. Cei din interiorul sistemului au făcut acele reguli, iar tu dacă vrei să fii parte din sistem trebuie să urmezi regulile respective

Regulile acestea încurajau la...

Proliferarea unor cercetări ce nu au relevanță. Nu cunoaștem numele revistelor în care se publică articole sau sunt unele care au fost date afară din sistemul internațional. Sau apar articole în care se fac auto-citări, ceea ce e considerat ne-etic academic: te autocitezi în reviste ca să îți crești factorul de impact, dar acesta e crescut artificial. Noi mai făcusem un studiu anterior. În prima lucrare, împreună cu Cristan Litan și Gheorghe Silaghi, am făcut comparația între toți profesorii plini din România și participanții ERMAS. Am arătat că niciunul dintre profesorii plini sau conferențieri din străinătate nu ar putea veni aici. Au fost diverse reacții, se putea zice că asta e ceva particular: “poate nu sunteți nici voi așa buni (despre participanții români la ERMAS), în fond sunteți români plecați în afară, nu ați primit încă premii importante”. Deși câțiva dintre colegi erau deja cunoscuți la un anumit nivel. Dacă ai dori cumva să te întorci aici nu poți. Bogdan Gârleanu, profesor plin la Berkeley, una dintre cele mai puternice instituții din lume, ar putea intra cel mult pe post de conferențiar. Asta prin prisma criteriilor care se cereau până recent, până la „regimul” Mircea Dumitru, când s-au făcut niște schimbări. De asta am scris al doilea articol. Lumea care trebuia să se alarmeze după aceste concluzii, nu s-a alarmat la primul articol. Sunt domenii unde lucrurile stau mai bine decât în Economie, dar Economia e un domeniu cu foarte numeroase cadre didactice și cu cei mai mulți studenți. **Dacă nu ai un anumit nivel, ce fel de cunoștințe le inoculezi tinerilor? Cum îi trimiți pe piața muncii?** Așa că pentru a doua lucrare ne-am gândit să îi analizăm pe acei oameni care, fără urmă de îndoială, sunt renumiți și să vedem dacă s-ar califica aici. **Hai să luăm Nobeliști, premianți de John Bates Clark și Yrjö Jahnsson! În**

momentul în care acești oameni au devenit profesori la universități foarte puternice, de obicei înainte să ia premii, nu s-ar califica la standarde minime în România. Fiind profesori la Harvard, MIT, unii nici când au luat Nobelul nu s-ar califica pentru sistemul românesc. Nu ca să fe profesori, dar nici măcar pentru a candida. Niciunul nu avea cele trei cărți cerute. Se cereau trei cărți și un anumit număr de articole, fără să se spună ce fel de articole. Unul singur – Edmund Phelps se califica. Dar ar fi pierdut competiția: el avea 3 cărți, or, cineva din România cu 4 cărți și 100 de articole, l-ar fi „bătut”. Aici nu se pune accent pe ce e relevant. Sigur, cărțile sunt relevante, e important să scrii despre munca ta; dar asta mult după ce ai publicat articole care ți-au construit deja reputația. Într-o carte, rezumi munca ce a trecut pe la cei mai buni oameni, aduni cercetări care au fost publicate în cele mai bune jurnale. Nu poți să îi ceri unui cercetător să vină cu un număr de articole, fără să precizezi de ce nivel trebuie să fie acele articole. În CV-urile profesorilor români, fiindcă aici toată lumea e profesor, veți vedea 50 articole. Nu se face așa! Trebuie să spui care sunt 5 reprezentative. Dacă îi cauți în baza de date în universul celor peste 200 de jurnale reprezentative nu îi găsești deloc. Vorbim de o lume paralelă, asta e șocant! E un cerc vicios: dacă ai sistemul ăsta, cei care intră, indiferent de ambițiile lor, trebuie să treacă prin criteriile acestea. Pentru un articol foarte bun trebuie să lucrezi foarte mult. Eu am stat 6 ani pe un studiu ca să public un articol relevant. Lucrezi 6 ani, apoi urmează procesul cu reviziile pe care trebuie să le faci dacă vrei să fii convingător. Maskin, care e nobelist și e incredibil de prolific și la scris, are în toată cariera lui 150 de articole! Cum are cineva din România 50? Ce înseamnă acele 50? La Maskin toate înseamnă articole publicate în jurnale puternice.

Care sunt cele mai absurde criterii pe care le avem aici, în România?

A fost acea schimbare, în acel comitet (consiliul CNATDCU, la final de 2016), cu oameni care trebuia să voteze, iar Clujul și Iașiul au fost convinși de lucrarea noastră, pe care am reușit să o publicăm chiar înainte de acel moment. Opoziție puternică a fost de la București. Din păcate, oameni în poziții cheie nu au aptitudini, nici atitudine să schimbe ceva. Înțeleg că în Matematică, Informatică, Fizică lucrurile merg mai bine, se mai câștigă premii pe cercetare la nivel internațional. Au fost de acord să scoată cărțile (obligativitatea celor trei cărți), dar la celelalte criterii nu s-a schimbat nimic, așa că acum cărțile pot fi înlocuite cu articole. Unii văd asta ca pe un progres, ca un mic pas înainte. Am cerut ca măcar să se pună un scor de impact ajustat – e vorba de a ridica pragul la care te califici, altfel toată lumea va putea să îl treacă. **Altă chestie negativă: suntem experți în absolut orice.** Găsisem pentru studiul nostru pe cineva care făcea cercetare în cinci discipline și preda management și a primit profesorat sau abilitare în Economie. Ești lăsat să rămâi acolo și ești legitimat ca expert. Am

încercat să reducem domeniile acelea, ca în afară. Apoi au venit alegerile, au fost înlocuiți oamenii, iar acum înțeleg că e neclar dacă se aplică criteriile acelea sau sunt suspendate. Mă întreabă colegii de aici. Nu e clar în România ce se întâmplă, mă întreabă pe mine – nu se știe dacă comitetul ăsta funcționează. **Dacă ești în sistemul tău, nu te interesează granturi din afară, la care nu vei accesa niciodată, fiindcă nu ai aptitudinile respective; dar tu împarți banii aici, așa că ești interesat să ții sistemul așa cum e. Am zis că va fi o bătălie lungă, sperăm că vor fi și oameni din interior care vor fi vocali.** Sunt foarte bucuroși că Daniel David e de partea asta, dar lucrurile acestea se decid la nivel central. O anumită universitate ar putea să îți impună criterii stricte, dar ar pierde suportul la nivel național, sunt unii în consilii ce nu au niciun interes să schimbe nimic

Sunteți într-o situație paradoxală: aveți nevoie de oameni din sistem care să schimbe reguli ale sistemului cu unele criterii noi, care nu îi avantajează.

Vrem să vedem atitudine pozitivă. Nu să fie dați oameni afară din universități. Nici vorbă! S-ar impune criterii noi și cei din sistem ar avea un anumit timp să se califice. Dacă ești profesor și vorbim de un criteriu minim, vei putea să te califici. **Nici măcar nu vorbim de excelență, vorbim de decentă.** Doar atât. Dacă nu poți fi nici măcar decent, într-un anumit interval de timp pe care tu îl decizi... Pot fi 3 ani, 5 ani, de tranziție. Măcar cei noi care intră, la studii doctorale, să știe ce îi așteaptă dacă vor să rămână în domeniul academic. **Nu doar că acești oameni sunt în sistem și îi opresc pe alții să intre, dar acești oameni predau și sunt conducători de doctorat, deci într-un fel pervertesc toată chestia asta.** Dacă cineva care îți predă sau e conducător de doctorat nu a publicat la o revistă minim remarcată, atunci studenții vor avea această idee pentru ce înseamnă cercetare. Am recomandat ca profesorii să iasă în afară, să vadă cum funcționează sistemele din alte părți. Sunt și aici, în UBB, oameni care au ieșit. **Pentru a se califica și pentru a progresa în carieră academică, cei de aici trebuie să îndeplinească criterii proaste; așa că ei nu au timp pentru cercetare adevărată, fiindcă trebuie să facă maculatură.** Țsta e paradoxul cercetării românești în Economie și în alte domenii, din câte înțeleg.

Care sunt efectele pe termen lung ale unui astfel de sistem? În ce măsură studenții „crescuți” aici reușesc să acceadă la universități bune din afară? Există totuși absolvenți de facultăți de aici care au ajuns nu doar să studieze, ci chiar să predea la universități de renume de afară. Cei despre care știm sunt puținele excepții?

E vorba despre oameni care au terminat universităţi aici. Nu care au făcut doctoratul. Aştia sunt şi mai puţini. Cei mai mulţi dintre românii care acum predau în afară au făcut liceul aici, în România, au făcut universităţi aici, dar au ieşit la master în afară. Mulţi au avut un „step stone” la CEU (Ungaria) şi de acolo au mers spre Statele Unite, Olanda, Spania. Nu prea ştiu cazuri în care ai terminat aici un doctorat şi reuşeşti în afară; acolo nu te acceptă nici la post-doctorat, dacă nu ai publicat nimic notabil, fiindcă deja ai arătat că nu ai potenţial. Un CV te poate urca, dar te poate şi trage în jos. E un semnal extrem de negativ. Mai ales dacă cei de afară văd în CV-ul tău lucruri pe care lumea nu le citeşte niciodată.

Foto: econ.ubbcluj.ro

Ce face ERMAS, reuniunea economiştilor români din diaspora

De ce e nevoie de conferința aceasta în România? Economişti români din diaspora au deja un statut, un CV, nu vă interesează să vă reîntoarceți definitiv în România, deci care a fost scopul unui astfel de eveniment? Sau a fost o colaborare dorită de cercetătorii de aici?

Eu, din afara României, am luat legătura cu oameni din România sau cu români care s-au întors din afară și au înțeles cum stau lucrurile, apoi a trebuit să venim să convingem lumea de aici. Inspirat de ce se întâmplă în Grecia, în Germania, am gândit un astfel de proiect și am contactat oameni de aici pe care mă puteam baza, fiindcă nu poți face nimic fără oameni din interior. Și ei se gândeau la o colaborare. O conferință ar putea fi una din formele de colaborare – cercetătorii din diaspora vin o dată pe an în România, puteți vedea ce fac, puteți să îi invitați la universități aici, să faceți colaborări. Parte din ce am scris când am inițiat

conferința s-a întâmplat. Există însă în continuare reticență. Spun „oricum noi nu putem face chestia asta, noi nu avem nivelul acesta, de ce ne-ar interesa pe noi?” Când ești în sistem, ce interes ai tu să vină cineva din afară ca să îți arate că ce faci tu nu e cercetare? Cei de la UBB au fost totuși entuziasmați de această idee, au vrut această conferință. Dacă e să se schimbe ceva la nivel de universități, aș vedea UBB-ul ca una din universitățile unde s-ar putea face această schimbare. Acum ar putea să se împingă lucrurile înainte, dar sunt și multe elemente reactive.

În ce măsură au evoluat lucrurile de la prima ediție la cea de acum (a 4-a), în ceea ce privește interesul celor de aici cu lucrări? Câte rămân, câte sunt suficient de bune încât să treacă de filtrul de selecție?

Numărul de lucrări a crescut în mod absolut de la ediție la ediție, numărul de lucrări trimise de români a crescut. Au înțeles că e mai greu să intri, dar și dacă lucrarea e respinsă, cercetătorii sunt invitați să vină să înțeleagă ce înseamnă o astfel de prezentare. Sunt unii care, deși li s-a respins lucrarea, au venit la conferință, au mai încercat, li s-a respins lucrearea, au încercat din nou și au fost acceptați. Văd că există oameni tineri care sunt motivați să facă cercetare, chiar dacă opinia e că nu pot schimba nimic. Vor ca, măcar pentru ei, să facă cercetare.

De ce ar fi cei de aici interesați să facă cercetare la un anumit nivel, dacă ei, pentru a accede în sistemul din România, trebuie să îndeplinească alte criterii? Îi motivează că vor acces în afară?

Dacă tu chiar crezi că te poți numi cercetător fără să faci cercetare adevărată... e o problemă de principiu. Dacă nu am publicat niciodată nicăieri, în nicio publicație relevantă... judecați-vă voi singuri! Ai doar un cumul de titluri, dacă nu ai CV-ul serios din spate. E vorba de încercarea de a avea cercetare relevantă. Dacă vrei să fii în fluxul internațional, ceea ce faci tu nu poate fi o cercetare locală. Înseamnă să informezi lumea asupra unor probleme noi, să dovedești că treci de o verificare profesionistă, academică a colegilor din breasla ta. Foare mult ține de motivația intrinsecă, e un lucru pozitiv care se întâmplă cu ERMAS că sunt mai mulți cei care încearcă, doctoranzi din țară, din Iași. În 2017, am avut în jur de 70 de lucrări și am depășit 160 de participanți înscriși, în condițiile în care anul trecut am avut în jur de 100. Sunt tot mai mulți cei care vin, și români din străinătate sunt mai mulți; a crescut numărul celor din baza de date: am început cu 70-80, acum avem peste 250 de economiști români din afară. E un interes în creștere din partea diasporei, dar și a celor de aici. De la ASE avem destul de puține lucrări înscrise, deși e cea mai mare universitate din țară pe Economie. Vin oameni și la cursuri. Cineva din afară vine și face un curs intensiv – la cursul meu am avut 35 de oameni înscriși, inclusiv profesori, din multe orașe, chiar și de la Consiliul

Concurenței a venit cineva; lucrează cu date reale, chiar m-am bucurat. Vrem să colaborăm cu instituții de analiză a politicilor publice.

Prezentați aici studii și concluzii. Dar ce se întâmplă mai departe cu aceste date? De ce e relevantă conferința pentru Cluj, pentru România, în afara celor implicați în cercetare, în afara celor care prezintă? Există contact cu instituții? Vorbeați de Consiliul Concurenței, de pildă

Conferința este și are intenția să rămână conferință academică și științifică. Sigur, toate aceste lucruri au aplicații în viața reală, economia se ocupă de lucruri care ne privesc pe toți, mai ales pe cei care fac sau evaluează politici publice. Nu zic că toată lumea care trece pe stradă pe lângă FSEGA trebuie să vină aici, dar cei ce au tangență ar fi bine să vină ca să vadă ce se întâmplă în domeniu. Ceea ce se întâmplă aici sunt rezultate noi, sunt lucruri în progres, care se pot comenta. E vorba de interacțiune științifică și apoi și despre răspândirea acestor date în mediul academic, te informezi despre ceva ce predai studenților. Dar e o direcție interesantă pentru oameni de la BNR, Consiliul Concurenței, Consiliul Fiscal. Avem și dezbateri propuse de sponsori, dar vom face subiectele mai precise. Noi facem cercetare academică, în mare măsură, dar unii fac și cercetare aplicată și consultanță. Încercăm să îi ajutăm pe cei din mediul economic din România să se ajute să progreseze, dar Economia e direct relevantă pentru mediul corporate și pentru mediul politicilor publice.

Urmăriți ce se întâmplă în România pe plan economic?

Încerc să citesc despre România, toți avem legături cu România, avem familii aici, ne-am petrecut o bună parte din viața aici. Există interes. Când a fost lumea contactată pentru comitetul științific al ERMAS nu a zis nimeni „nu”. Asta deși în universitățile din afară sunt cerințe extraordinare, lumea nu prea are timp de altceva. De citit știri citim toți, dar încercăm să aflăm și perspectiva din interior. Urmărim ceea ce se întâmplă.

Și care sunt observațiile? Cum a evoluat România în acești ani?

Sunt niște dezvoltări, este foarte clar că suntem pe o traiectorie ascendentă, dar parte din ea e mecanică, e din inerție – urcăm fiindcă eram atât de jos. Vedem creștere economică, dar ea nu se justifică sistematic. Vedeți ce se întâmplă și acum, sunt niște reguli în fiscalitate care se tot schimbă, e paradoxal ce se întâmplă.

Se întâmplă așa ceva în afară? Modificări de legislație la nivelul celor

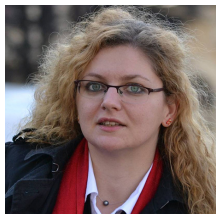

din România?

În țările pe care le știu eu nu. Nu am pretenția de a cunoaște toate sistemele, dar știu ce se întâmplă în UE, în SUA parțial. Aici, în România, se pare că aceste decizii se iau în ideea de a face ceva diferit de ce a fost până acum, fără să justifiți absolut nimic; niciodată nu am văzut un program scris. Ar fi Consiliul fiscal, dar mai e de lucru și aici. **În afară există instituții care sunt formate din economiști cu doctorate la cele mai bune universități, care fac cercetare activă și evaluare de politici publice. Ei evaluează politicile publice ale partidelor și informează lumea despre ce e vorba, îi informează pe cei din partide, pot să spună: „asta e o prostie enormă, asta nu se poate face etc”. Aici nu există o așa entitate, o instituție care să evalueze; orice schimbare implementată trebuie bazată pe cercetare, trebuie să fie justificată.** Ce înseamnă „impact negativ”, „impact pozitiv”? Toate acestea trebuie să aibă în spate calcule, există o marjă de eroare, dar se spune și marja de eroare. Nu avem specialiștii care să facă asta. Degeaba avem oameni pe statistică, trebuie să ai oameni care lucrează, care interpretează date, care pot interpreta politici publice, ai nevoie de economiști care au trecut prin structuri, care au arătat că au publicat ceva și că au înțeles cercetarea. Nu avem așa ceva. BNR ar putea face ce a făcut banca centrală a Spaniei, a Italiei care au creat institute la nivel de Harvard, MIT, Chicago, care se ocupă de cercetare, au fost exemple și pentru universități. Principiul e de a avea un grup de oameni dedicați acestei noi misiuni – la orice moment ai acei 10 oameni de la universități puternice din afară, ei stau câteva luni aici – eu am stat la Roma 3 luni, invitat de ei. Asta ar fi și o modalitate de a atrage pe termen puțin mai lung oameni din afară, nu doar pentru câteva zile. Se pot face multe, noi am sperat să se întâmple mai repede.

Ce nu s-a întâmplat încă din ceea ce v-ați propus, cu ce sunteți departe de obiective?

Mă așteptam să văd colaborări efective, invitații de profesori din străinătate, colaborare pentru seminarii. Să folosești această rețea care s-a creat. Dacă o universitate are nevoie de un profesor care să predea ceva pe un domeniu foarte specializat, toți cunoaștem pe cineva, punem în legătură universitatea cu persoana. Asta ar fi un exemplu. Instituțiile din România pot să ne contacteze dacă vor cursuri, tot aici la UBB am avut niște inițiative, câte ceva... Credeam că până acum trebuia să se întâmple mai mult. Avem însă universități interesate să organizeze ERMAS.

Kristina Restea este reporter în echipa publicației online Actualdecluj.ro și are o experiență de 12 ani în presă. E absolventă a Facultății de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării, din cadrul Universității „Babeș-Bolyai”, secția Jurnalism. Anterior lansării proiectului actualdecluj.ro a scris pentru cotidianul local Ziua de Cluj, ca reporter în departamentul Economic.